

Kõrgharidusprogrammi 2020-2023 seletuskiri

Sisukord

1. Programmi taust ja vajaduse põhjendus.....	1
2. Programmi eesmärk ja mõõdik	4
3. Programmi meetmed ja tegevused.....	4
3.1. Meede 1. Võrdsed võimalused kõrgharidusõppeks ja muutunud õpikäsituse põhimõtete juurutamine.....	4
3.2. Meede 2. Kõrgharidusõppe vastavusse viimine nüüdisaegse tööturu vajadustega	6
3.3. Meede 3. Kõrghariduse rahvusvahelise konkurentsivõime edendamine	8
4. Programmi elluviimist toetavad ja võimaldavad muud poliitikainstrumendid.....	8
5. Programmi tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele	10
6. Programmi juhtimiskorraldus.....	10

1. Programmi taust ja vajaduse põhjendus

Eesti majandusedu ning ühiskonna hästi toimimise eeldus on kõrgelt kvalifitseeritud tööjõud. Euroopa 2020 ja Eesti 2020 eesmärk on, et vähemalt 40% 30–34-aastastest inimestest oleks omandanud kolmanda taseme hariduse ehk kõrghariduse.

1.1. Olukorra kirjeldus

2000. aastate alguses kiiresti paisunud kõrgharidussektor on oluliselt koondunud – nii institutsioonide kui ka õpetatavate valdkondade poolest. Nende muutuste põhjus on olnud üliõpilaste arvu vähenemine ja vajadus viia kõrgharidus rohkem ühiskonna vajadustele vastavaks. Näiteks on viimase 10 aasta jooksul suurenenud loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaalade osakaal (2007/08. õppeaastal 25%, 2017/18. õppeaastal 31% üliõpilastest). Loodus- ja täppisteaduste valikute soodustamiseks loodi IT Akadeemia konsortsium ning kutsuti ellu riiklikud programmid. Soovitud määral ei ole aga suudetud vähendada kõrgharidusõppe katkestamist. Aastatel 2012–2016 katkestas kõrghariduses õpingute alguses (esimesel aastal) ca 21–23% sisseastunutest (2016. aastal – 22,3%).

Uuendatud on kogu kõrgharidusõppe kvaliteedihindamise süsteem, mis toetab õppeasutustes sisemise kvaliteedikultuuri ja toetava välishindamise kujunemist, mille tulemusena võivad õppeasutused riiklikke diplomeid väljastada ainult juhul, kui selleks annab loa Vabariigi Valitsus. Palju tähelepanu on suunatud kõrghariduse rahvusvahelisemaks muutumisele, toetades mobiilsust, rahvusvahelist koostööd ja Eesti kõrghariduse turundamist väljapoole Eestit. Kogu õpinguperioodiks Eestisse õppima tulnud välisüliõpilaste arv on oluliselt kasvanud. Kui 2006/07. õa õppis Eestis 901 välisüliõpilast, siis 2017/18. õa 4395. Eri mobiilsusskeemide raames eraldati 2014/15. õppeaastal 2160 stipendiumi, mis arvestuslikult võimaldas 3,9%-le üliõpilastest õpirännet.

2013. aastast alates on ellu kutsutud rida muudatusi, et üliõpilastel oleks kõrghariduse omandamisel vähem takistusi. Loodi võimalus tasuta eestikeelsele kõrgharidusele kõigi nende jaoks, kes õpivad täiskoormusega. Esmakordselt käivitati vajaduspõhiste õppetootuste süsteem kõigile majanduslikult kehvemas olukorras olevatele tudengitele. Juba varem toimis toetuskeem erivajadustega ja asenduskodu üliõpilastele. Lisaks kahekordistati stipendiumi saavate üliõpilaste arvu. 2018. aastal suurendati doktoranditoetust 1,5 korda seniselt 422 eurolt 660 euroni. Reformi üks osa oli ka üleminek seniselt koolitustellimuste rahastamismudelilt tegevustoetustele. 2017. aasta 1. jaanuarist rakendus uus

rahastamismudel, mille alusel jaguneb kõrgkoolidele eraldatav tegevustoetus baasrahastuseks (80%) ja tulemusrahastuseks (20%). Tulemusraha eraldatakse koolidele 6 tulemusnäitaja saavutamise ning halduslepingu täitmise alusel.

2018/19. õppeaastal on Eestis 6 avalik-õiguslikku ülikooli, üks eraülikool ning 8 riigirakenduskõrgkooli, millest 6 on Haridus- ja Teadusministeeriumi, 1 Siseministeeriumi ja 1 Kaitseministeeriumi haldusalas. Lisaks saab kõrgharidust omandada 5 erarakenduskõrgkoolis. Viimase üheteistkümne aasta jooksul on kõrgharidustaseme õpet pakkuvate õppeasutuste arv kahanenud 39lt 20ni. Eesti kõrgharidusstrateegia rakendamise perioodil on suuremahulised investeeringud (sh taristu väljaarendamine) enamasti tehtud ja õppeasutuste võrk olulises mahus vajaliku taristuga kaetud. Täiesti uued õppehooned on saanud Tartu Tervishoiu Kõrgkool, Eesti Lennuakadeemia, lisandunud on hooneid Tallinna Ülikoolile, Tallinna Tehnikaülikoolile, Tartu Ülikoolile ja Eesti Maaülikoolile. Valmis Eesti Kunstiakadeemia hoone ning töös on Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia juurdeehitus ning Sisekaitseakadeemia uus hoone.

1.2. Olulisemad väljakutsed eelseisval perioodil

Jätkuvalt on oluline tõsta kõrghariduse kvaliteeti ja rahvusvahelist konkurentsivõimet, koondada kompetentse ning täpsustada kõrgkoolide vahelist tööjaotust. Kõrgema lisandväärtuse loomiseks ning demograafilist langust arvestades on võtmetähtsusega nii kõrgharidusega spetsialistide hulk tööturul kui ka lõpetajate oskused, sh võtmepädevused. Lisaks on vaja kindlustada võrdne ligipääs kõrgharidusele ning tagada õpingute lõpetamine.

1.2.1. Parem sidustamine ühiskonnaga, teiste haridustasemetega ning teadus- ja arendustegevusega

Kõrghariduse konkurentsivõimet hinnatakse eelkõige rahvusvaheliselt. Rahvusvahelise edukuse tagab tugev õppe- ja teadustöö, pidev kaasas käimine innovatsiooniga ning rahvusvaheline avatus. Selle saavutamiseks peab kõrgharidusse suunatavaid vahendeid kasutama optimaalselt ning kavandama mahus, mis võimaldavad Eesti haridust ka muu maailma jaoks pildil hoida. Lisaks rahastamisinstrumentidele on aga oluline arendada koostööd erinevate majandussektoritega ning tõsta hariduse juhtimise võimekust. Haridus peab olema teadus- ning teadmispõhine ja toetama uuenduslike ideede teket ja kasutuselevõttu.

Hinnates Eesti demograafilist olukorda¹, ressursse ning majandusstruktuuri, on järgneva perioodi üks võtmeülesanne vähendada erialase hariduseta inimeste osakaalu. Selleks, et motiveerida inimesi tasemeharidusse tulema ning vähendada katkestajate hulka, peab kõrgharidusõpe pakkuma üliõpilasele väljakutseid ning arvestama tööturu vajadusi. Õppijale peavad olema kättesaadavad täiskoormusel õppimisele keskendumist soodustavad toetused ja paindlik õppekorraldus. Väikese riigina ei suuda me valmistada ette spetsialiste kõikidel tasemetel ja erialadel selles mahus, mida tööandjad ootavad. Seda enam on oluline kasutada ära iga inimese potentsiaal ning pakkuda tingimusi võimetekohase hariduse omandamiseks. Loodud peavad olema ühenduslülid tööandjate ootuste selgitamiseks ning nendega arvestamiseks. Iga õppeasutuse kohustus on luua võimalused, mis aitaksid parimal võimalikul moel inimese akadeemilist võimekust esile tuua. Üliõpilast tuleb julgustada ja toetada olema aktiivne nii õppetöös kui ka õppekavade koostamisel. Ressursside tõhusama kasutamise nimel on nii riigi kui ka kõrgkooli tasandil vaja kaotada ebamõistlik õppe dubleerimine, mis võib anda noortele vale märguande tööturu olukorra ja vajaduste kohta.

Eesmärkide saavutamiseks on vaja, et tööandjate kaasamine õppeprotsessi muutuks järjest igapäevasemaks. Koostöö paremaks sujumiseks peavad kõik osapooled, sh tööandjad end haridusuuenduste ja õppekavade eesmärkidega kurssi viima, tööandjad peavad olema valmis pakkuma senisest enam praktikakohti, (lõpu)tööde teemasid, osalema õppetöö läbiviimises jms.

Õppekavade paiknemine haridustasemetel, omandatavad oskused/õpiväljundid ning sektoripoolsed ootused tuleb viia paremasse vastavusse (sh haridusliikide üleselt - kutseharidus, kõrgharidus). Üleminek gümnaasiumist kõrgkooli peab olema sujuv ning probleemideta. Majanduskasvule suunatud erialade valikut peavad toetama nii stipendiumid kui ka tõhusad karjääriteenused.

---

¹ Vastuvõetute arv kõrghariduse esimesele astmele on võrreldes 10 aasta taguse ajaga vähenenud 28%

1.2.2. Rahastamis- ning juhtimisskeem, mis toetab kõrgharidusõppe eesmärkide elluviimist

Eesmärkide saavutamist peab toetama juhtimis- ja rahastamisskeem (sh nii riigi kui ka õppeasutuse tasandil), mis kindlustab õppe kvaliteedi ja soodustab õppeasutuste rahvusvahelise konkurentsivõime kasvu. Kõrgendatud tähelepanu all on lähiaastatel kõrgkoolide tööjaotus, selged vastutusvaldkonnad ning sellele vastava taristu väljaarendamine. Eelarvet on võimalik tõhusalt eesmärkide käsutusse rakendada õppeasutuste tugeva juhtimismudeli kaudu, mida lähiajal uuendatakse seoses kõrgharidusseadustiku jõustumisega.

1.2.3. Õppejõudude rolli väärtustamine ning muutunud õpikäsituse juurutamine

Muutunud õpikäsituse juurutamiseks on vaja oluliselt enam väärtustada õppejõu ametit ja häid õpetamisoskusi ning pakkuda õppejõududele igakülgset arengutuge. 2012. aastal kõikus avalik-õiguslikes ülikoolides lektorite keskmine töötasu² sõltuvalt ülikoolist 847 eurost 1351 euroni, 2016. aastal aga 1126 eurost 1666-ni³. Professorite ja dotsentide töötasud on küll kõrgemad (2016. a professorite töötasud 1778 eurost 3583 euroni ja dotsentidel 1248 eurost 2324 euroni), kuid kõiguvad ülikooliti päris palju. Lisaks on märkimisväärne osa õppejõutööst kanda assistentidel ja õpetajatel, kelle töötasud on lektorite omadest madalamad, küündimata mõnel juhul ka Eesti keskmise brutotöötasuni. Võttes lisaks arvesse üliõpilaste arvu vähenemist (viimasel viiel aastal neljandiku võrra) ning üliõpilaste ja õppejõudude suhtarvu⁴ langust (2012 – 15,7 ja 2018 – 13,1), seisavad ülikoolid õppejõududele konkurentsivõimeliste palkade tagamisel suurte väljakutsete ees. Õppejõu palk peab olema motiveeriv nii täiskohaga akadeemilisele õppejõule kui ka soodustama tippspetsialistide liikumist erasektorist kõrgkooli. Õppejõudude reaalsed palgatasemed määrab kõrgkool, kuid koolil peavad olema piisavad vahendid väarikat palka maksta.

Muutunud õpikäsituse keskmes on õppija ja tema oskused. Õppejõud suunab üliõpilast, tuues välja ja toetades tema tugevusi, loovust ja ettevõtlikkust ning kasutades tagasiside andmisel erinevaid hindamismeetodeid. Õppejõududel peavad olema võimalused kutsealaseks enesetäienduseks, et osata kasutada uuenduslikke ja interaktiivseid õpetamismeetodeid ning erinevaid tagasisidestamise meetodeid.

1.2.4. Rahvusvahelistumise edendamine

Euroopa kõrgharidusruumis on seatud eesmärgiks, et aastaks 2020 on 20% lõpetajatest mobiilsuskogemusega. Eesti kõrghariduspoliitika eesmärk on suurendada samal ajal Eestis õppivate välisüliõpilaste osakaalu ning Eesti tudengite lühiajalist mobiilsust.

Aastatel 2006-2015 lähtuti esmajärgus kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia raames seatud eesmärkidest ning 2015-2020 Eesti kõrghariduse rahvusvahelise tutvustamise strateegiast. Selle tulemusel on välisüliõpilaste arv suurenenud neli korda. Kõrghariduse rahvusvahelistumine peab toetama Eesti majanduse kasvualdkondi, valmistades ette vajalikke spetsialiste, ning toetama kõrghariduse kvaliteedi kasvu. Rahvusvaheliste õppekavade arendamisel tuleb pöörata muuhulgas rõhku sellele, mis on võõrkeelse õppe lisandväärtus ehk millised on iga lõpetaja võimalused siseneda Eesti tööturule ning eritählepanu vajab välisüliõpilastele mõeldud õppekavades eesti keele õppe mahu suurendamine. Erasektori vastutus on pakkuda kõrgkoolidele tuge praktikakohtade võimaldamisel välisüliõpilastele ning teavet võimalikest töökohtadest. Rahvusvahelistumise oluline osa on akadeemilise ja erialase võõrkeele õpe Eestis, mis toetab nii mobiilsust kui ka lõpetajate konkurentsivõimet tööturul.

1.2.5. Taristu väljaarendamine

Kuigi eelmisel strateegia perioodil panustati oluliselt kõrghariduse ja teaduse infrastruktuuri arendamisse, on ka tuleval perioodil vajalikud projektid, mis tagaksid kõrgkoolide vastutusvaldkondades vajaliku kaasaegse taristu.

---

² Keskmise töötasu arvutamise aluseks on kogupalk – sh põhipalk, lisatasud, tulemustasud, hüvitised jm tasud (va puhkuse tasud).

³ 2012. aasta töötasude andmed – Rektorete Nõukogu Aastaraamat 2013 (<http://ern.ee/files/aastaraamatud/2013.pdf>), 2016. aasta andmed ERN kodulehel (alamleht statistika <http://www.ern.ee/et/leht/uelikoolide-personaliandmed>).

⁴ HTMi arvutatav tulemusnäitaja üliõpilaste arvu (FTE) ja õppejõudude arvu (FTE) suhtarv.

2. Programmi eesmärk ja mõõdik

Programmi eesmärk: Igale motiveeritud ja võimekale üliõpilaskandidaadile on tagatud ligipääs kvaliteetsele, paindlikule ja mitmekesiste valikutega ning tööturu arenguvajadusi arvestavale kõrgharidusõppele.

Programm aitab kaasa järgmiste EÕS-i eesmärkide täitmisele:

- eesmärk 1: Muutunud õpikäsitus
- eesmärk 3: Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus
- eesmärk 4: Digipööre elukestvas õppes
- eesmärk 5: Võrdsed võimalused elukestvas õppeks ja õppes osaluse kasv

Mõõdik	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
				sihttase				
Kolmanda haridustasemega 30–34 aastaste osakaal earühmas (%). Eurostat	45,4	48,4	47,6	>40	>40	>40	>40	>40

3. Programmi meetmed ja tegevused

3.1. Meede 1. Võrdsed võimalused kõrgharidusõppeks ja muutunud õpikäsituse põhimõtete juurutamine

Mõõdik	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
				sihttase				
1–3 aastat tagasi kolmandal tasemel ⁵ õpingud lõpetanud 20–34-aastaste tööhõive määr	75,5	83	89	≥88	≥88	≥88	≥88	≥88
Kõrgharidusõppe vastuvõtuks avatud õppekavade arv ⁶	678	652	661	≤690	≤690	≤690	≤690	≤690
Kõrgharidusõppe õppetöö katkestajate määr (kõrghariduse tasemel õpingute alguses) (%) ⁷	22,3	21,2	21,6	15	<15	<15	<15	<15
Doktorikraadi kaitsmistate arv õppeaastas*	239	253	244	290**	300	300	300	300

* TAI strateegia indikaator, millesse ka kõrgharidusprogramm otseselt panustab

** Sihttaseme täitmine ei ole tõenäoliselt realistlik, kuna doktoranditoetus on eraldiseisvalt väheatraktiivne ning vastuvõetavate üliõpilaste, sh doktorantide arv on langenud.

Sihtrühmad: õppijad, õppejõud, kõrgkoolid, tööandjad.

Tegevus 1.1: Kõrgharidusõppe läbiviimine ning rahastamis- ja juhtimissüsteemi arendamine

(EÕS 5.3)

- Tegevustoetustega tagatakse kõrgharidusõpe ülikoolides ja rakenduskõrgkoolides. Arendatakse kõrghariduse rahastamismudelit, mis tagab kõrgkoolide stabiilse arengu ja kvaliteedi, sh analüüsitakse eraraha kaasamise võimalusi.

Tulemus: Rahastamismudel toetab kõrghariduse kvaliteedieesmärkide saavutamist.

- Jätkatakse kõrgkoolide tööjaotuse ja selgete vastutusvaldkondade määratlemist.

⁵ ISCED11 tasemed 6-8 (Eestis 5. taset kõrghariduses pole)

⁶ Vastuvõtuks avatud õppekavade arv õppekavade registris, seisuga 10.11.

⁷ Õpingute katkestamine kõrghariduses õpingute alguses, %. Näiteks 2018. aasta kohta: 11.11.2016 - 10.11.2017 õppima asunud, kes seisuga 10.11.2018 polnud lõpetanud ega ei õppinud samal õppekohal / 11.11.2016 - 10.11.2017 õppima asunutest

Tulemus: Vastutusvaldkonnad on selged, koostöö paraneb ning arendab kõrghariduse kvaliteeti.

- Toetatakse avalik-õiguslike ülikoolide tõhusa juhtimise ja töökorralduse arengut.

Tulemus: ülikoolide juhtimis- ja töökorraldus on tõhus.

Tegevus 1.2: Kõrgkoolide taristu väljaarendamine

(EÕS 5.3)

- Taristu väljaarendamist toetatakse kõrgkoolide ning teadus- ja arendusasutuste institutsionaalse arendusprogrammi (ASTRA) osana, mille investeringute kava on kinnitanud Vabariigi Valitsus.

Lisaks toetatakse vajaduspõhiselt riigi rakenduskõrgkoolide infrastruktuuri arengut rakenduskõrgkoolide majandustegevusest laekuvate vahendite arvelt.

Tulemus: Kõrgkoolid viivad ellu ASTRA-st rahastatavad investeringuprojektid. Riigi rakenduskõrgkoolide investeringud on tehtud tegevustoetuse ja majandustegevusest laekuvate vahendite arvelt.

Tegevus 1.3: Õppija toimetulekut ja õppe tulemuslikkust toetavad teenused ja toetused

(EÕS 5.5, 5.6)

- Jätkatakse täiskoormusega õppivatele üliõpilastele vajaduspõhiste õppetoetuste maksmist eesmärgiga toetada majanduslikult keerulisemates tingimustes elavate üliõpilaste õpinguid. Täiendavalt toetatakse vajaduspõhise eritoetuse fondist eelkõige neid üliõpilasi, kelle majanduslik olukord on ootamatult halvenenud. Sihtotstarbeliste stipendiumidega toetatakse jätkuvalt erivajadustega üliõpilaste ja asenduskodust pärit üliõpilaste ligipääsu kõrgharidusele. Tulemusstipendiumidega väärtustatakse üliõpilaste õpiedukust. Riigile prioriteetsetes valdkondades õppivaid üliõpilasi toetatakse erialastipendiumiga. Doktorandistipendiumiga motiveeritakse tudengeid lisaks doktoranditoetusele täiendavalt valima doktoriõpinguid riigile prioriteetsetes valdkondades.

Tulemus: tagatud on toetuse saamise võimalus üliõpilaste majandusliku toimetuleku parandamiseks, erivajadusest tulenevate lisakulude katmiseks ja heade õpitulemuste väärtustamiseks, suureneb kõrghariduse ligipääsetavus eemalejäämise riskis olevate noorte hulgas.

- Tegevustoetuse eraldamise raames toetatakse eesti keelest erineva emakeelega üliõpilaste eesti keele omandamist.

Tulemus: eesti keelest erineva emakeelega üliõpilastele on loodud parem ligipääs eestikeelsele kõrgharidusele ja toetatud nende edukat toimetulekut.

- Paindliku õppekorralduse ja paindlike õppevormidega suurendatakse elukestva õppe võimalusi, arvestades erinevate ühiskonnagruppide vajadustega. Parandatakse varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamist (VÕTA).

Tulemus: paranevad võimalused osaleda elukestvas õppes, sh kõrgharidusõppes. VÕTA süsteem toetab kõrgharidusõppes osalemist.

Tegevus 1.4: Õppijakeskse õpikäsituse juurutamine ja kõrghariduse kvaliteedi hindamine

(EÕS 1.1; 1.2)

- Kõrgkoolides kaasatakse õppijaid õppe kavandamisse ja õppeprotsessi kujundamisse ning luuakse tingimused tagasiside andmiseks ja selle arvestamiseks.

Tulemus: õppijate tagasiside on süsteemne osa õppe kvaliteedi arendamisel.

- Üliõpilaste katkestamise osakaalu vähendamiseks ja katkestamise ennetamiseks rakendatakse toetus- ja nõustamismeetmeid, seiratakse õpingutega toimetulekut. Arendatakse sisseastumissüsteemi, et selgitada välja üliõpilaskandidaatide motivatsioon ja erialased hoiakud enne õppima asumist.

Tulemus: väheneb katkestamise määr.

- Jätkatakse süsteemset kõrghariduse kvaliteedi hindamist rahvusvahelise kvaliteedihindamise süsteemi kaudu, mida korraldab SA Archimedes Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur. Vastavalt elukestva õppe strateegia eesmärkidele täiendati õppeasutuste institutsionaalse akrediteerimise kriteeriume, sh pöörates tähelepanu uue õpikäsituse rakendumisele. Nõustatakse õppeasutusi enesehindamise läbiviimisel ja eneseanalüüsi tulemustele antakse pädev tagasiside, mis on mh seotud strateegia võtme-eesmärkide hindamisega. Tulenevalt uuendatud kvaliteedihindamise süsteemist alustatakse temaatiliste hindamisega.

Lisaks jätkatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi korraldatavat järelevalvet, hindamaks, kas haridus on kättesaadav, võrdsetel alustel juurdepääsetav, õpe kvaliteetne ning kõrgkoolide tegevus õigusaktides sätestatud nõuetele vastav ja tulemuslik.

Tulemus: Eesti kõrgkoolide toimimist ja kvaliteeti seiratakse ja hinnatakse süsteemselt ning hindamissüsteem tagab õppe kõrge kvaliteedi.

- Halduslepingute läbirääkimiste raames lepatakse kokku, mida kõrgkoolid teevad muutuva õpikäsituse rakendamiseks. Üks tulemusrahastamise kuuest mõõdikust on kõrgkooli nominaalajaga lõpetajate osakaal (Õpikäsituse muutus tähendab rohkem individuaalset lähenemist, mis vähendab ka väljalangevust).

Tulemus: Kõrgkoolid pööravad suuremat tähelepanu õpingute katkestamisele.

Tegevus 1.5: Õppejõudude arengu väärtustamine ja doktoriõppe tulemuslikkuse toetamine akadeemilise järelkasvu tagamiseks

(EÕS 2.1; 2.2)

- Kõrgkoolides arendatakse ja väärtustatakse õppejõu ametit ning häid õpetamis- ja juhendamisoskusi, pakkudes konkurentsivõimelist töötasu, võimaldades kõrgetasemelist enesetäiendamist uute õppemeetodite kasutamiseks ning digipädevuste omandamiseks, arendades mh atesteerimissüsteeme.

Tulemus: pädevad õppejõud tagavad õppe kõrge kvaliteedi.

- Akadeemilise järelkasvu tagamiseks ja doktoriõppe lõpetajate arvu suurendamiseks toetatakse doktoriõppe efektiivsuse kasvu, sh rakendatakse doktoriõppe sotsiaalsete garantiide paketti.

Tulemus: rakendatakse doktoriõppe sotsiaalsete garantiide paketti.

- Teadus- ja arendustegevuseks kvaliteetse järelkasvu tagamiseks makstakse doktoranditoetust.

Tulemus: Väheneb majanduslik surve doktoriõppe kõrvalt täiskoormusega.

3.2. Meede 2. Kõrgharidusõppe vastavusse viimine nüüdisaegse tööturu vajadustega

Mõõdik	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
				sihttase				
LTT (loodus- ja täppisteadused, tehnika, tootmine ja ehitus) erialade lõpetajate osakaal (%) kõrghariduses	27,4	28,8	27,7	28,5	29	30	30	30
IKT õppesuuna lõpetajate arv aastas	652*	713	604	750	800	850	850	850

* Algtasemed on ISCED11 järgi; vana ISCEDi järgi 2015-2016 vastavalt: 596; 725.

Meede 2 panustab „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ indikaatori - aastaks 2020 on vähemalt 95% 16-74-aastastest inimestest digipädevustega – saavutamisse.

Sihtrühmad: õppijad, õppejõud, kõrgkoolid, tööandjad.

Tegevus 2.1: Kõrgharidusõppe seoste suurendamine tööturuga ja IKT õpetamise arengu tagamine ja lõpetajate IT-alaste oskuste arendamine⁸

(EÕS 3.5)

- Suurendatakse projektipõhise õppe osakaalu õppekavades. Selleks kaasatakse õppeülesannete püstitamiseks ja lahenduste hindamiseks praktikuid tööandjate juurest. Suurendatakse valdkondade lõimingu ja läbivalt pööratakse tähelepanu digipädevuste arengule.
- Kindla intervalliga korraldatakse vilistlasuuringuid, et saada tagasisidet õppekvaliteedile, pakutavatele erialadele ja hilisematele tööhõive võimalustele. Samuti osaletakse regulaarselt üle-euroopalistes üliõpilasuuringutes.
- Vastuvõtu ja õppekavade sisu kujundamisel arvestatakse OSKA raportite tulemustega.
- Tegevustoetusest tulemusrahastuse eraldamisel arvestatakse lõpetajate hõivatusega tööturul.

Tulemus: süsteemne kokkupuude tööturuga suurendab kõrgharidusõppe vastavust tööturu vajadustele mh majanduse kasvvaldkondades.

- Viiakse ellu IT Akadeemia tegevusi, toetamaks IT valdkonna jätkusuutlikku arengut ülikoolides ning IT õpetamist teiste õppekavade raames. Süsteemselt arendatakse IT õppekavu, sh küberkaitse valdkonnas.

Tulemus: IT Akadeemia eesmärgid on tagatud jätkusuutliku tegevuskavaga.

- Tartu Ülikool ja Tallinna Tehnikaülikool suurendavad informaatika ja infotehnoloogia õppekavagrupis lõpetajate arvu, pööravad tähelepanu õppetöö arendusele ja läbiviimise kvaliteedile, arvestades tööturu ootusi ja vajadusi.

Tulemus: suureneb lõpetajate arv IT õppesuunal.

---

⁸ Senine tegevus 2.2 IKT õpetamise arengu tagamine ja lõpetajate IT-alaste oskuste arendamine on liidetud senise tegevuse 2.1 juurde

3.3. Meede 3. Kõrghariduse rahvusvahelise konkurentsivõime edendamine

Mõõdik	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
				sihttase				
Üliõpilaste lühiajaline mobiilsusränne (%)**	1,8	2,2	3,4	10	10	10	10	10
Eestis õppivate immatrikuleeritud välisüliõpilaste osakaal (%)	8,2	9,5	11,0	>10	>10	>10	>10	>10

** Metoodika muudatus – alates 2015. a loetakse isikuid. Sihttaseme saavutamine ei ole realistlik.

Sihtühemad: üliõpilased, õppejõud, kõrgkoolid, tööandjad.

Tegevus 3.1: Kõrghariduse rahvusvahelise atraktiivsuse suurendamine ja õppeasutuste rahvusvahelise keskkonna arendamine

- Toetatakse Eesti ENIC (*European Network of National Information Centres on Academic Recognition and Mobility*)/NARIC (*National Academic Recognition Information Centres*) Keskuse tegevust.

Tulemus: tagatud on välisriigi kõrgharidust tõendavate ja kõrgharidusele juurdepääsu võimaldavate kvalifikatsioonide (akadeemilised kraadid, diplomid, tunnistused jt) hindamine, kvalifikatsioonidele vastavuse määramine Eesti haridussüsteemis ning tunnustamiseks ettepanekute tegemine.

- Tagatakse erinevate siseriiklike ja rahvusvaheliste mobiilsusprogrammide kättesaadavus, nt Euroopa Liidu rahastatud Erasmus+ programm⁹, riikidevaheliste lepingute stipendiumiprogramm, Noore Õpetlase programm, Kristjan Jaagu programm, Nordplus kõrgharidusprogramm jt.

Tulemus: Eesti üliõpilaste ning õppejõudude õpiränne suureneb.

- Koordineeritakse välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamist ja välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse ühetaolise kohaldamise tegevusi.
- Soodustatakse kõrgkoolide osalemist rahvusvahelistes ühisõppekavades, lihtsustatakse ühisõppekavade regulatsiooni. Arvestatakse parimaid rahvusvahelisi praktikaid, piiriülese kõrgharidusõppe kvaliteedihindamise arenguid ning diplomite/kvalifikatsioonide tunnustamise praktikaid.
- Arendatakse andmekogumise viise ja kogutakse rahvusvaheliselt võrreldavat riiklikku statistikat kõrghariduse rahvusvahelistumise kohta.

4. Programmi elluviimist toetavad ja võimaldavad muud poliitikainstrumendid

- EÕS-i *üldharidusprogrammi* raames toetatakse Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli juures teadus- ja arendustööl põhinevaid didaktikaalaseid kompetentsikeskuseid. Keskuste vahendusel pakutakse täiendkoolituse võimalusi nii õppejõududele kui õpetajatele. Programmi raames on välja töötatud õppejõudude õpetamise kvaliteeti hindavad mõõdikud. EÕS-i *tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi* raames saavad õppejõud oskusi ettevõtlusõppeks ja praktikakorralduseks. Kompetentsikeskused toetavad õppejõudude digipädevuste arengut, mh haridustehnoloogiliste tugivahendite propageerimise ja koolituse kaudu.

⁹ Kõrghariduses toetab programm rahvusvaheliste koostöö võrgustike teket, nii sissetulevate kui väljaminevate üliõpilaste mobiilsust ja õppejõudude rännet.

- EÕS-i digipöörde programmi raames tagatakse riiklike ning koolide andmebaaside (EHIS, SAIS, ÕIS jms) ühilduvus, mille tulemusena saavutatakse kiire andmevahetus. Programmi „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomise toetamise põhimõtted 2018-2027“ raames avaldatud õpikud on kättesaadavad ja kasutatavad digitaalselt. Töötatakse välja haridustehnoloogiline MOOC (Massive Online Open Courses) õppejõudude digipädevuste arengu toetamiseks. Igale kõrgkoolis õppijale tagatakse juurdepääs õppimist toetavale kaasaegsele digitaristule.
- Huvitava kooli tegevuse (EÕS-i üldharidusprogrammi tegevus) raames analüüsitakse üldharidusest kõrgharidusse sujuva ülemineku takistusi ning tegeletakse koostöös eri taseme õppeasutustega võimalike parendusmeetmete leidmisega.
- *Institutsionaalne arendusprogramm teadus- ja arendusasutustele ja kõrgkoolidele* ehk ASTRA (TAI rakenduskava). Programmist toetatakse asutuste terviklikke institutsionaalseid arendusplaane, sh investeringuid taristusse. Kõiki infrastruktuuri investeringuid käsitletakse kooskõlas teadus- ja õppetegevuse kvaliteedi ja inimressursi arendamise tegevustega.
- *Tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi* kaudu toetatakse täiendavat eesti keele kui teise keele ja erialakeele õpet ning *Eestikeelsete kõrgkooliõpikute programmi* raames uuendatud eestikeelset õppekirjandust.
- TAI strateegia raames on käivitatud nutika spetsialiseerumise ja kasvuvaldkondade üliõpilaste erialastipendiumid, mille eesmärk on suurendada üliõpilaste huvi nende erialade vastu ning vähendada majanduslikel põhjustel katkestamise määra. Erialastipendiume pakutakse vähemalt 80 õppekaval.
- Tööturuvajaduse seire-, prognoosi- ja tagasisidestamise süsteemi (OSKA - EÕSi *tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi* tegevus) väljaarendamine annab sisendi tööturu vajaduste arvestamiseks kõrgharidusõppe tegevustoetuste lepingutes. OSKA programmi toel täpsustatakse kasvualade tööjõuvajadust ning valdkondade omavahelisi proportsioone tegevustoetuse eraldamise kokkulepetes. Kutsehariduse ja kõrghariduse õppekavu analüüsitakse koos: 25 valdkonna lõikes hinnatakse õppekavade tänast paiknevust õppeastmetel (eelnevalt kokkulepitud majandussektorite kaupa) ning tehakse ettepanekud muudatusteks.
- EÕS-i *tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi kaudu arendatakse* kõrgharidusõppe praktikakorraldust ja piloteeritakse õpipoisiõppe rakendamist kõrgharidustaseme õppes. Praktikajuhendajate koolituse, praktikatoetuste, õpetajakoolituse praktika arendamise ning õppeasutuste ja tööandjate koostöö süvendamise kaudu suurendatakse üliõpilaste valmisolekut tööjõuturul edukaks toimetulekuks.
- EÕS-i *tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi* kaudu arendatakse üliõpilaste ettevõtlikkusega seotud oskuseid ning ettevõtlusõpet ja lõimitakse kõrgharidusõppe õppekavadesse ettevõtlikkusega seotud moodulid.
- TAI rakendusplaani elluviimise raames toetatakse teaduse populariseerimist, mille kaudu korraldatakse igal aastal noorte leiutajate konkurssi, õpilaste ja üliõpilaste teadustööde ning kasvatusteaduslike tööde riiklikke konkursse ning antakse välja teaduse populariseerimise auhinda. Õpilaste Teadusliku Ühingu kaudu leiavad noored tuge oma teadusehuvile ja võivad leida endale teadlasest juhendaja (noore uurija stipendium), kelle suunamisel edasi minna.
- Toetatakse Eesti doktoriõppe vastavuse suurendamist innovaatiliste doktoriõppe printsiipidega. Selleks on institutsionaalse arendusprogrammi raames ülikoolidel võimalik taotleda toetust interdistsiplinaarsete ning ülikoolide koostöös koordineeritavate doktorikoolide tegemiseks, kaasates ka ettevõtjaid ning ettevõtlusdoktorante.
- TAI rakendusplaani raames toetatakse kõrgharidusõppe rahvusvahelistumist keskendudes Eestisse saabuvate täisajaga välisdoktorantide ning -magistrantide õpingute toetamisele ja Eesti ülikoolides õppivate doktorantide ning kõrgkooli teiste akadeemiliste liikmete lühiajalise õpirände rahastamisele. Institutsionaalse arendusprogrammi raames on kõrgkoolidel võimalik taotleda toetust pikaajaliste välisõppejõudude palkamiseks. Töötatakse välja ja rakendatakse

kõrgharidusõppe turunduskontseptsioon, määratledes sihtriigid ning keskendudes mh kasvualadega seotud õppekavade ja valdkondade turundamisele.

- Välistudengite värbamiseks tehakse koostööd Välisministeeriumi, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse ja *Research in Estoniaga*, et ühiselt kujundada Eesti mainet ja suurendada nähtavust, peegeldades riiki atraktiivse õpi- ja töökohana.¹⁰
- EAS-i kaudu toetatakse ja arendatakse Eesti brändi teket, mille lahutamatuks osaks on ka *Study in Estonia* visuaal ning tegevused. Eesti riigi välisesinduste võrgu kujundamisel arvestatakse kõrghariduspoliitiliste eesmärkidega.
- HTM toetab *Rahvuskaaslaste programmi, Hõimurahvaste programmi ning Eesti keele ja kultuuri välisõppe programmi* (nimetatud programme rakendatakse keeleprogrammist) abil kõrghariduse rahvusvahelistumise kasvu.
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium töötab välja talendipoliitika tegevuskava, kuhu on seotud ka kõrghariduse rahvusvahelistumise tegevused.
- Siseministeeriumi uussisserändajate kohanemisprogramm aastateks 2014-2020 keskendub muuhulgas siia saabuvate üliõpilaste, teadlaste ning välisõppejõududele keeleõppe ning kultuuritoe pakkumisele.

5. Programmi tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele

Läbivad teemad	Programmi mõju läbivate eesmärkude saavutamisel
Võrdsed võimalused	Positiivne: programm toetab ligipääsu suurenemist kõrgharidusõppele, arendades mitmesuguste stipendiumide, õppetoetuste ja õppelaenude süsteemi. Kõrgharidusõppe kvaliteedi tõusule suunatud tegevused, mh õppejõudude õpetamispädevuse areng, õppekavade õppijakesksuse arendamine jm toetavad õppija erisuste paremat arvestamist.
Regionaalareng	Positiivne: Programm toetab Eesti erinevate piirkondade arengut, seostades paremini kõrgharidusõpet ja tööturgu ning ettevõtlust, sh piirkonniiti.
Infoühiskond	Positiivne: Programm on olulise tähendusega infoühiskonna arengule, tagades IKT õpetamise ja lõpetajate IT-oskuste arendamise.
Riigivalitsemise	Positiivne: Programm toetab avalik-õiguslike ülikoolide juhtimissüsteemide ja kõrghariduse rahastamismudeli arengu kaudu tervikuna tulemustele orienteeritud juhtimismudeli arengut.
Keskkonnahoid ja kliima	Positiivne: Programm panustab kõrgharidusõppe läbiviimisesse võtmetähtsusega keskkonnahoiu ja kliimavaldkonnas.

6. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra st kooskõlas riigieelarvestrateegia perioodiga, mis tagab kooskõla riigi eelarvestrateegiaga ning riigi rahaliste võimalustega. Programmi kinnitab haridus- ja teadusminister peale riigieelarve seaduse vastuvõtmist.

Programmi kõikide meetmete, tegevuste elluviimise eest ja sihttasemete saavutamise eest vastutab HTM. Programmi rakendamist juhib HTM-i kõrghariduse osakond koostöös tegevuste juures märgitud partneritega. Programmi ja programmi elluviimist toetavate poliitikainstrumentide omavahelise kooskõla parandamiseks võib moodustada tegevuste elluviimist koordineerivaid kogusid.

Programmi tegevuste elluviimiseks sõlmib HTM tegevuste elluviijatega lepingud.

Programmis seatud mõõdikute seiramise ja saavutamise eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium. Programmi täitmise kohta antakse aru igal aastal. Aastaruande projekti koostab Haridus- ja Teadusministeerium koos programmi täiendamise eelnõuga, lõplik aruanne kinnitatakse ning esitatakse Rahandusministeeriumile ja Riigikontrollile hiljemalt 31. maiks.

¹⁰ Uuringud näitavad, et õpikoha riigi valikul on tähtsal kohal karjäärivõimalused. Eesti ülikoolide lõpetanud välisüliõpilased pakuvad muuhulgas ettevõtjatele potentsiaalset võimalust töjõu värbamiseks.

Programmi avalikustatakse HTM-i kodulehel.

Margus Haidak
kõrghariduse osakonna juhataja